

ANALIZA și SINTEZA RĂSPUNSURILOR la CONSULTAREA PUBLICĂ „Familia – între aspirații și realități”

La inițiativa „Coalitiei pentru Familie și Constituție” (www.coalitiapentrufamilie.ro), structură informală care reunește asociații și fundații civice cu activitate în domeniul protecției vieții și familiei, s-a derulat pe o perioadă de 3 săptămâni o primă consultare publică privind problemele familiei românești contemporane și soluții la acestea. Participanții au fost solicitați să răspundă la 4 întrebări:

- 1. Care sunt principalele atacuri la adresa familiei în societatea contemporană și ce măsuri de protecție propuneți?**
- 2. Cum poate fi încurajată constituirea familiilor? Ce măsuri de susținere a familiilor deja existente considerați a fi oportune?**
- 3. Credeți că înscrierea actualei definiții a familiei din Codul Civil în Constituție ar contribui la întărirea instituției familiei?**
- 4. Ce măsuri considerați esențial a fi luate pentru protecția, educarea și dezvoltarea copiilor?**

Demersul a vizat atât identificarea problemelor, cât și a posibilelor soluții, scopul fiind o colecție de idei valoroase, ce urmează să îmbrace forma unor propuneri de politici publice.

Inițiatorii au încercat separarea consultării de-a lungul unor linii (crono)logice, respectiv **constituirea familiei – existența cotidiană a acesteia – creșterea și educarea copiilor**, urmând așadar stadiile firești ale dezvoltării nucleului familial.

Consultarea s-a derulat fără pretenția de a atrage opinii academice, deși ne-au scris și persoane din mediul universitar de specialitate. Intenția a fost să ajungem la membrii unor familii obișnuite, care se confruntă deci cu probleme „obișnuite”.

Am primit circa 100 de răspunsuri de la persoane din medii foarte variate confesional, profesional și familial, precum și de la structuri asociative (ex. filiale ale Asociației Părinți pentru Ora de Religie - APOR și Asociației Generale a Românilor Uniți – AGRU). Fără să fi căutat ca respondenții să fie un „eșantion sociologic reprezentativ”, suntem încântați de diversitatea punctelor de vedere și mulțumim foarte mult celor care și-au rupt din timpul lor liber pentru a sprijini efortul nostru comun.

A. IDENTIFICAREA PROBLEMELOR.

Răspunsurile au fost foarte similare, semn că dificultățile sunt evidente și foarte apăsătoare. Am încercat totuși să evităm indicațiile prea vagi, precum „lipsa locurilor de muncă” sau „lipsa banilor”:

1. **Climatul economic nesigur.**
2. Structura de impozitare îi penalizează pe cei care au mai mulți copii.
3. **„Transferul de bogăție” către vârstnici prin sistemul de pensii** (impozitarea sporită a celor activi, pentru a se putea plăti pensiile în deficit din cauza regresului demografic, duce la accentuarea dificultăților financiare ale familiei și la perpetuarea unei „capcane a fertilității scăzute”)¹.
4. **Invazia pornografiei**, în special în viața copiilor, dar și a adulților, prin tehnicile moderne de comunicare.
5. **Sexualizarea copiilor și promovarea publică a imoralității sexuale** (libertinaj, homosexualitate, relații intime extramaritale etc.).
6. A-moralizarea învățământului (de ex. atacarea orei de religie și presiunile pentru introducerea „educației sexuale”).
7. Schimbarea permanentă a legislației privind educația.
8. **Tendința statului de a prelua rolul familiei** (de ex. prin reducerea vârstei minime obligatorii de școlarizare sau presiunile pentru vaccinare).
9. **Încurajarea divorțurilor** prin simplificarea procedurilor.
10. **Încurajarea emigrării prin crearea unui mediu economic și social ostil în România.**
11. **Încurajarea mamelor de a reveni cât mai repede la serviciu (nocivă copiilor).**
12. Promovarea teoriilor sociologice anti-familie precum „teoria genului” (gender) și feminismul radical.
13. **Reducerea vârstei consimțământului sexual și reducerea pedepselor pentru unele infracțiuni sexuale.**
14. **Libertatea, accesibilitatea și chiar încurajarea avortului, care este cel mai important distrugător al capitalului uman și al bunăstării.**
15. Direcționarea unor fonduri de la bugetul Sănătății pentru servicii anti-familie și anti-natalitate (subvenționarea sau gratuitatea avorturilor, a

¹ Țările din Uniunea Europeană cheltuiesc o medie de 28% din PNB pe sectorul social. Aproape totul se duce pe pensii și pe programele de asistență medicală administrate de stat, nu la familii. Potrivit unui raport din 2006 de la Institutul pentru Politici ale Familiei cu sediul la Madrid, doar 2,2% din PNB se cheltuiește pentru familie, în principal, pe mici subvenții date familiilor cu copii. Cu excepția Luxemburgului, care oferă o subvenție de 611 euro la o familie cu doi copii, aceste sume reprezintă doar sume mizere, comparativ cu costurile creșterii unui copil. Germania oferă doar 308 euro, iar Marea Britanie doar 270 euro. Ratele sunt mult mai mici în Spania, Italia, Portugalia și Grecia. Spania oferă doar 49 euro unei familii cu doi copii. Noile state ale Uniunii Europene, care sunt mult mai sărace, nu oferă aproape nimic. Un cuplu cu doi copii va primi doar 38 de euro în Republica Cehă și, cu greu, 22 de euro în Polonia. (Steven W. Mosher, liderul Institutului pentru Studiul Populației din SUA, în cartea „Controlul populației. Costuri reale, beneficii iluzorii”, în curs de apariție la editura Provita Media din București)

anticoncepționalelor) sau prezentate în mod fals ca pro-familie (fertilizarea in vitro).

16. Presiunile pentru legalizarea „căsătoriei” între persoane de același sex.

17. Fenomenul „castrării psihologice” (nu faci copil pentru că nu crezi că ți-l „permiți”) ca rezultat al lipsurilor și al nesiguranței generale.

18. Membrii familiilor românești sunt foarte vulnerabili la oferte/miraje de bunăstare apropiată și relativ nepăsători la mize mai îndepărtate/înalte.

19. „Cultura asocierii” este extrem de redusă în România în condițiile în care situația familiei depinde atât de ceea ce se petrece în interiorul ei, cât și de structurile sociale care o includ (comunitatea locală, comunitatea etnică/națională).

Au fost menționate și unele măsuri deja luate și considerate eficiente. Le precizăm aici, urmând ca în dialogul cu factorul politic să transmitem aprecierea cetățenilor pentru aceste măsuri:

- Mărirea alocației pentru copii.
- Concediul de creștere a copilului de 2/3 ani, cu indemnizația aferentă.
- Interdicția concedierii femeii gravide; în general facilitățile Codului muncii pentru părinți.
- Înlesnirea recentă a procedurilor de adopție, inclusiv concediul de 90 de zile pentru părinții adoptatori.
- Asigurarea gratuită pentru servicii medicale a copilului.
- Asigurarea medicală a soțului/soției casnic/e pe asigurarea medicală a soțului contribuabil.
- Posibilitatea achiziționării de pachete de programe TV „erotice” separat de programul „de bază”.

B. COLECTA DE IDEI PENTRU SOLUȚII

În ce privește măsurile propuse pentru rezolvarea problemelor semnalate, răspunsurile au fost diverse și complexe, în mod remarcabil fiind divizate de-a lungul a 2 axe de abordare:

- **Relația stat-cetățean (stat-familie)**
- **Economic vs. Moral-valoric**

În prima distincție, participanții au plecat la propria opinie cu privire la *cât de mult trebuie ca autoritatea guvernamentală să se implice în viața familiei?* Aici există categoria celor care doresc susținerea *directă* de către stat, prin măsuri recompensatorii dar și restrictive, pe alocuri după tiparele egalitarismului specific Stângii (ex. alocații și subsidii directe) iar la polul opus, adepții unei autorități mai degrabă în forma modelată de părinții Constituției SUA, care considerau că **Statul nu guvernează cetățenii, ci îi ajută pe aceștia să se autoguverneze** –

orice alt tip de intervenționism în viața comunitară fiind toxic. Aceștia din urmă au înclinat spre răspunsuri „conservatoare” sau „liberale” în accepțiunea clasică a termenilor (ex. nu avem nevoie de alocații mai mari, ci de reducerea taxelor). Au existat și răspunsuri mixte, dar, deloc surprinzător, ideile și sugestiile au venit, predominant, de la cei din prima categorie.

Cealaltă axă de abordare are o **dominantă economică și fiscală**, desigur de înțeles având în vedere dificultățile financiare ale gospodăriilor românești. Dar apreciem că poate fi vorba și despre o idee preconcepută larg răspândită: aceea că „banii rezolvă problemele”. Cele mai multe societăți occidentale, deși cu un nivel de trai incomparabil mai ridicat, contemplă o situație a familiei încă și mai gravă ca în România: divorțuri/concubinaj sporite, natalitate chiar mai redusă, rată mai mare de copii născuți în afara căsătoriei etc.

Respondenții practicanți ai unui cult au acordat atenție degradării morale și lipsei valorilor/modelelor, secularizării etc. Întrucât **Coaliția pentru Familie și Constituție** nu își propune să fie un „educator public” ci un think-tank în dialog cu factorii de decizie în vederea influențării acestora, răspunsurilor li s-a dat în măsura posibilităților o formă pretabilă unor politici publice corective. Chestiuni precum necesitatea catehizării mai intense a familiilor sau implicarea clericilor în rezolvarea unor probleme „domestice” vor fi comunicate Consiliului Consultativ al Cultelor, dar nu constituie obiectul acestei consultări și ca atare nu au fost incluse mai jos. Oricum, noi credem într-o abordare combinată și echilibrată, neuitând că legea nu doar formează, dar și urmează tendințelor culturale și realităților sociale în care valorile morale (sau lipsa lor) joacă un rol esențial.

Menționăm că am îndepărtat din răspunsurile selectate și pe cele care vin în contradicție evidentă cu prevederile constituționale actuale sau cu obligațiile internaționale ale României, precum cenzura presei sau restabilirea pedepsei cu moartea pentru infracțiuni sexuale agravante.

Nu putem nega un anumit grad de subiectivitate în ierarhizarea răspunsurilor, făcută în funcție de prevalența propunerii în răspunsuri dar și de aprecierea noastră cu privire la urgența sau efectivitatea măsurii. Totuși, am încercat să nu ometem nicio sugestie onestă.

Măsuri propuse

1. **Taxare preferențială pentru familii**, începând cu **reducerea impozitelor pe venit și proprietăți la cuplurile căsătorite** (o formă de „taxă pe celibat”) și continuând progresiv cu **reduceri de câte 10% pentru fiecare copil**.
2. **Încurajarea microeconomiei și a inițiativelor economice familiale** – întreprinderi de tip familial – prin **scutirea totală a impozitării acestora**.
3. Fonduri pentru ideile de afaceri destinate familiilor numeroase.
4. „Familiile de familii” sunt un excelent mijloc de câștigare a unor competențe conjugale și parentale. **Familiile care se asociază în proiecte comune (de pildă,**

- ferme agricole) de lungă durată (cel puțin un deceniu) să fie sprijinite în mod particular, pentru a constitui experiențe formative majore pentru copiii în cauză.**
5. Încurajarea prin facilități fiscale a relocării familiilor în mediul rural, inclusiv prin sprijin pentru achiziționarea de teren agricol de cel puțin 2,5 ha.
 6. **Majorarea concediului de creștere a copilului** la 3 ani, respectiv 4 ani pentru copilul cu handicap.
 7. **Recunoașterea și remunerarea „meseriei de mamă”:**
 - a. **O sumă substanțială pentru fiecare naștere, începând de la cel de-al doilea copil**, destinată exclusiv uneia din următoarele opțiuni: a). rentă viageră pentru mamă, b). construcția sau renovarea locuinței, c). bursă de studii pentru copii.
 - b. **Pentru mamele cu cel puțin 3 copii, o reducere a vârstei de pensionare de 2 ani pentru fiecare copil.**
 8. Campanii de publicitate pro-natalitate sponsorizate de stat (Franța, Cehia). De asemenea, apologia virtuților familiilor mari (Cehia, Rusia).
 9. **Cursuri de parenting și de consiliere maritală** organizate sau înlesnite de autoritățile locale.
 10. **Descurajarea/ restricționarea avorturilor.**
 11. **Stoparea subvențiilor publice pentru avort și contraceptive** și direcționarea fondurilor către servicii de sănătate maternă.
 12. **Programe de stat pentru femeia aflată în criză de sarcină și familia în care există un copil cu handicap** (suport emoțional, consiliere juridică, mentorat și sprijin financiar pe întreaga perioadă a sarcinii și în primul an de viață extrauterină al copilului).
 13. Promovarea nașterii naturale, asistate de moașe de profesie.
 14. **Descurajarea divorțului** prin a) anularea posibilității „divorțului la notar”, b) timp de răzgândire, c) taxe mai mari.
 15. **Protejarea copilului de pornografie prin accesarea website-urilor pornografice exclusiv pe bază de parolă** cu verificarea vârstei.
 16. Reformarea legii privind materialele pornografice pentru **suprimarea publicității stradale indecente la produse comune, ca și a oricărei publicități la servicii sexuale mascate** (degradantă și pentru femei).
 17. Recunoașterea dependenței de pornografie ca afecțiune și înlesnirea sprijinului de specialitate.
 18. Întărirea legislației audio-vizuale privind programele indecente.
 19. Majorarea pedepselor prevăzute de legea penală pentru agresiunea asupra femeii însărcinate.
 20. Recunoașterea copilului nenăscut ca victimă distinctă în cazurile de violență domestică.
 21. Majorarea pedepselor pentru pruncuciderea imediat după naștere (în mod inexplicabil, au fost reduse).

22. **Să nu mai poată fi adoptați copiii de către persoane singure**, ci doar de familii nucleare.
23. **Sprijinirea cuplurilor infertile în vederea adopției sau pentru remedierea afecțiunii prin tehnologii procreative etice** (NU prin fertilizare in vitro).
24. Interzicerea cercetării pe embrionul uman.
25. **Majorarea vârstei consimțământului sexual la 16/18 ani.**
26. Înăsprirea pedepselor pentru infracțiuni sexuale, mai ales asupra copiilor.
27. **Întâietatea absolută a drepturilor parentale** la luarea deciziilor pentru copiii minori, **în special în ce privește educația/sexualitatea** prin a) posibilitatea de a opta pentru retragerea de la cursurile de sexualitate (în cazul în care va deveni materie de trunchi comun), b) eliminarea posibilității minorilor de a obține avort și servicii de „planificare sexuală” fără acordul părinților.
28. **Legalizarea „educației acasă” (homeschooling) după modelul american.**
29. Tabere școlare gratuite pentru elevii merituoși/talentați.
30. Subvenție (credite cu dobândă subvenționată) pentru școlarizare.
31. Revenirea la 7 ani ca vârstă minimă obligatorie de școlarizare.
32. Acordarea de vouchere educaționale ce pot fi folosite de copii pentru participarea la cursuri de limbi străine, muzică, arte, științe, organizate în sistem școală-după-școală.

Privind eficiența măsurilor stimulative fiscale și experiența altor țări în abordarea lor, a se vedea nota de final.

În același spirit al interdependenței familie-comunitate, am considerat utilă și redarea câtorva sugestii care au ca scop stimularea cetățenilor de a participa la „viața cetății” și altfel decât prin vot, odată la 4 ani:

- Reformarea Avocatului Poporului pentru eficientizarea și asigurarea subordonării acestuia interesului cetățenilor (actuala instituție este o caricatură).
- Posibilitatea abrogării unei legi prin referendum național.
- Posibilitatea demiterii unui parlamentar prin referendum local.
- Reducerea și relaxarea cerințelor pentru inițiativa legislativă cetățenească; eliminarea necesității adoptării de către Parlament a inițiativelor legislative cetățenești de revizuire a Constituției.

C. PROTEJAREA CĂSĂTORIEI ȘI FAMILIEI PRIN CONSTITUȚIE

Toți cei care au înțeles întrebarea nr. 3 și și-au exprimat opinia, au răspuns **DA**. Într-adevăr, Constituția are putere mai mare decât orice lege și, dacă luăm în considerare caracterul modelator/educativ pe care legea îl poartă în general, este evident că dispoziții constituționale favorabile, clar și răspicat, familiei contribuie la favorizarea sporită a acestei instituții, ca și la întărirea în conștiința publică a concepției culturale specifice spațiului

european creștin, anume că **mariajul stă la temelia familiei și este condiția primă, poate chiar cea mai importantă, a existenței unui mediu optim creșterii și educării copilului, fără de care nu poate exista nicio civilizație sau națiune.** Din aceste motive – de interes public, național, statal dar și de bine particular - căsătoria nu se poate încheia decât între un bărbat și o femeie.

Pentru a fi prevenite evoluțiile nefaste din alte țări, unde căsătoria a căpătat accente caricaturale, fiind contractată în principal pentru obținerea de avantaje fiscale/locative ale partenerilor, care pot fi, mai nou, și cupluri unisex, **dorința tuturor celor care ne-au răspuns este ca acest principiu al protejării familiei întemeiată pe căsătoria monogamă, heterosexuală, precum și pe dreptul și obligația părinților de a-și crește și educa copiii să fie înscris în textul Constituției.** Aceasta este unica lege care nu poate fi modificată prin voință politică sau presiuni exterioare venite pe fondul „imperialismului cultural”, care exportă către România măsuri distructive, anti-familie, adoptate în diverse țări din Occident.

Câteva persoane s-au abținut de la a răspunde motivând lipsa de competență în materie juridică, iar 3 răspunsuri au subliniat că este important nu doar să existe o lege, ci și să fie aplicată.

În săptămânile ce urmează vom reveni în atenția publicului cu planul de acțiune concretă de sprijinire a familiei, bazat pe răspunsurile la consultarea publică.

Coalitia pentru Familie și Constituție

contact@coalitiapentrufamilie.ro

Sinteză actualizată la 23 septembrie 2015

Notă importantă privind eficiența măsurilor stimulative fiscale și experiența altor țări în abordarea lor:

Steven W. Mosher, liderul Institutului pentru Studiul Populației din SUA remarcă în cartea „Controlul populației. Costuri reale, beneficii iluzorii”, în curs de apariție la editura Provita Media din București, că nici unul dintre programele pro-natalitate adoptate de țările europene n-a reușit să aducă rata natalității măcar la nivelul de înlocuire și încearcă următoarele explicații:

„Un defect al acestor politici este că ele ignoră dinamica familiei naturale – adică o familie care constă dintr-o mamă, un tată și copiii lor natural și adoptați – în favoarea genului și a politicilor neutre de căsătorie. Programul german, care-i tentează pe tați să lase slujba pentru perioade mai lungi de vreme, va dăuna perspectivelor lor profesionale și astfel va impune costuri financiare pe termen lung asupra familiei. Este binecunoscut că tații muncesc mai mult cu cât au copii mai mulți, iar această predispoziție trebuie încurajată, nu descurajată, prin încercarea de a-i transforma în tați care stau acasă.

Un alt lucru care se poate spune despre aceste subvenții de stat este că ele reprezintă o utilizare ineficientă a banilor de la buget. Costurile administrative ale acestor programe sunt în general destul de mari. Guvernele sunt consumatori foarte ineficienți, capabili să recupereze doar 30 de cenți din fiecare dolar pe care-l cheltuiesc. (...)

Un alt eșec al acestor politici este că ele sunt supra egalitare. Adică, ele încearcă să încurajeze toate cuplurile să mai aibă un copil. Dar dat fiind faptul că cuplurile variază larg în dorințele lor în ceea ce privește fertilitatea, atenția politicii ar trebui să fie mai degrabă pe lărgirea posibilităților cuplurilor de a avea unul sau mai mulți copii ca ele să-și atingă numărul dorit de copii. Aceste cupluri care, din convingeri religioase sau împlinire personală, doresc să aibă familii mai mari decât media, ar trebui în special încurajate, din moment ce un mic procentaj de familii mari pot avea un impact demografic substanțial. (...).

Dar cele mai grave neajunsuri ale acestor politici îl reprezintă faptul că ele nu reușesc să abordeze stresul financiar principal impus familiei, anume acela care rezultă din ratele înalte ale taxelor. Sistemele bunăstării de la naștere până la moarte ale statului european modern sunt enorm de scumpe și, în conjuncție cu alte programe guvernamentale, consumă jumătate din PNB. Aceasta înseamnă că în timp ce America taxează aproximativ o treime din câștigurile cetățenilor săi, guvernele europene devorează jumătate. Această redirectionare masivă de resurse economice de la familii le lasă fără resursele necesare de care au nevoie să crească și să prospere.

Institutul pentru Politici ale Familiei recomandă creșterea beneficiilor de asistență socială pentru familii, dar problemele nu pot fi rezolvate prin creșterea marginală a plăților pentru copii sau prin adăugarea încă a unei luni sau două în politica de concediu de creștere a copilului. Aceste soluții etatiste nu vor soluționa problema leagănelor goale, pentru că anume statul modern al bunăstării suprimă neîncetat fertilitatea. Prin însăși existența sa, el descurajează formarea aceluși tip puternic de familie independentă necesare unei fertilități robuste, prin fracturarea dependenței dintre generații a familiei, prin adoptarea politici „neutre de gen”, care subminează complementaritatea, care se află în centrul unei căsătorii de succes, prin forțarea programelor de contracepție finanțate de stat asupra adolescenților și tinerilor adulți și mai presus de toate, prin rate înalte ale impozitelor.

Dacă tinerele cupluri europene ar putea fi protejate de la impozitele exagerate ale statului, s-ar părea că penuria de nașteri a continentului ar dispărea în mare parte. Aceasta, de fapt, a fost și experiența Statelor Unite în ultimul sfert de secol.

Protejarea tinerelor cupluri

Ratele fertilității în America nu au scăzut niciodată la fel de mult sau la fel de repede ca în Europa și Japonia. Totuși, până la sfârșitul anilor 1970, Statele Unite aveau o medie a ratei fertilității totale de 1,79. În loc să ofere subvenții de stat familiilor cu copii, Congresul s-a gândit la un mod tipic american de a rezolva aceasta și alte probleme prin codul fiscal. Ideea a fost să se reducă povara impozitelor asupra familiilor, în parte, astfel încât ele să fie mai deschise la o nouă viață (un alt copil).

Legea Reformei Impozitelor din 1986 aproape că a dublat „deducerea impozitelor pe venit pentru persoanele aflate în întreținere” de la 1080 la 2000 de dolari și, mai important pe termen lung, le-au indexat cu inflația. Rata fertilității totale a crescut drept răspuns la 1,92. Următorul pas în față a fost făcut în 1997, când legea reformei impozitelor din acel an a creat un nou credit al impozitului pe copil. Inițial fixat la 400 de dolari, acesta a crescut treptat, ajungând la 1000 de dolari pe copil. Aceasta înseamnă că o familie cu trei copii poate solicita un credit fiscal de 3000 de dolari. Dacă impozitul total este mai mic decât atât, cum e aproape întotdeauna cazul familiilor cu venituri modeste, familia primește o reducere din partea statului. Această măsură a avut, de asemenea, un efect modest pro-natalist, crescând rata fertilității totale aproape de nivelul de înlocuire. Dacă țările din Europa – și altele cu rata anemică ale natalității – doresc să abordeze în mod serios deficitul demografic, atunci trebuie să adopte această abordare.

Nu există nici un motiv de ce aceste propuneri de impozitare nu pot fi acceptabile chiar și pentru cei care vorbesc despre drepturi reproductive. Tinerele femei din SUA își exprimă dorința de a avea 2,5 copii aproximativ, semnificativ peste rata fertilității totale actuale de 2,1. Sondajele arată, de asemenea, că multe mame ar alege să stea cu copiii acasă, decât să meargă la muncă în afara casei, dacă ar putea din punct de vedere financiar să facă asta. Permițându-i mamei libertatea financiară de a acționa asupra fertilității ei și asupra preferințelor materne, îi extinde libertatea de alegere, mai degrabă, decât dacă este forțată să intre în câmpul muncii, departe de copii, cu impozite mari. Programele pentru controlul populației, pe de altă parte, acționează în sensul restrângerii alegerilor de către tinerele femei.